

6 Ιουλίου 2014

Ορθοδοξία & ανθρώπινα δικαιώματα: η έννοια της Ορθοδοξίας (Α')

Επιστήμες / Νομική - Κοινωνία

Παναγιώτης Πολυχρονόπουλος, Θεολόγος

Η ορθοδοξία αποτελεί την αποκεκαλυμμένη αλήθεια του Θεού, δια του Ιησού Χριστού, όπως αυτή βιώνεται μέσα στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Ξεκινώντας από την άμεση πρόσληψη, που αποκτά όποιος έρχεται για πρώτη φορά σε επαφή με την Ορθοδοξία μπορούμε να διατυπώσουμε μια σειρά από περιγραφικούς ορισμούς.

Συνεχίζουμε τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της εργασίας "ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ: ΤΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗΝ ΑΜΟΙΒΑΙΑ ΑΠΟΔΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΟΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ" του θεολόγου Παναγιώτη Πολυχρονόπουλου.

Η Ορθοδοξία είναι λατρεία, είναι λειτουργία, στα κείμενα της οποίας, αλλά και στα δρώμενα, «αδιαλείπτως τελεσιουργείται το θείο δράμα»[\[1\]](#). Τα λειτουργικά κείμενα και οι εικόνες αποτελούν τα «απαράμιλλα μνημεία της τέχνης»[\[2\]](#) επί των οποίων έχει αποτυπωθεί και εξακολουθεί να αποτυπώνεται ο πλούτος της βιβλικής και εκκλησιαστικής εμπειρίας του γεγονότος της σωτηρίας.

Ορθοδοξία είναι τα δόγματα της εκκλησίας, τα οποία, εκτός από τις αποφάσεις των οικουμενικών συνόδων, αποτυπώνονται με ακρίβεια στα βιβλικά και λειτουργικά κείμενα, στα έργα (ομιλίες, επιστολές κλπ) των Πατέρων, σε θεολογικά υπομνήματα και ερμηνευτικά έργα.[3]

Ορθοδοξία είναι η αρχιτεκτονική και η ναοδομία, η ζωγραφική, τα ανάγλυφα, τα ψηφιδωτά, η μικροτεχνία και όλες οι μορφές της τέχνης που χρησιμοποιήθηκαν για να εκφράσουν τον άρρηκτο και δυναμικό δεσμό «ουράνιας και επίγειας πραγματικότητας, νοητής και αισθητής διάστασης» [4] που πραγματώνεται μέσα στην Εκκλησία.

Ορθοδοξία είναι ακόμη τα ήθη και τα έθιμα της παράδοσης, αλλά και των τοπικών παραδόσεων, τα συναξάρια και πλήθος άλλα πολιτιστικά στοιχεία.

Ορθοδοξία είναι η δημιουργική διαλεκτική της Εκκλησίας με κάθε ανθρώπινο πολιτισμό, του παρελθόντος του παρόντος ή του μέλλοντος, μέσα στον οποίο σαρκώνεται κάθε φορά ο Θεός της Ορθόδοξης Παράδοσης.[5]

Η δογματική διδασκαλία της Εκκλησίας, η οποία αποτελεί την αποκρυσταλλωμένη διατύπωση της πίστεως και του βιώματος της Εκκλησίας για το Θεό,[6] μας εισάγει στην Ορθόδοξη θεογνωσία:

Ο Θεός, απρόσιτος ως προς την ουσία Του, φανερώνεται στον άνθρωπο μέσω του σχεδίου της Θείας Οικονομίας, το οποίο «οικονομεί» τη σωτηρία του ανθρώπου. Ο Ιωάννης Δαμασκηνός θέτοντας τα «όρια» της θεογνωσίας λέγει: «Ἀπερίγραφτον μὲν οὖν μόνον ἐστὶ τὸ θεῖον ἄναρχον ὄν καὶ ἀτελεύτητον καὶ πάντα περιέχον καὶ μηδεμιᾶ καταλήψει περιεχόμενον· μόνον γάρ ἐστὶν ἀκατάληπτον καὶ ἀόριστον, ὑπ' οὐδενὸς γινωσκόμενον, αὐτὸ δὲ μόνον ἑαυτοῦ θεωρητικόν.» (Ι. Δαμασκηνός)[7]

Η ορθόδοξη θεολογία αποδέχεται την αποκάλυψη του Θεού μέσω του μυστηρίου της Θείας Οικονομίας. Η Θεία Οικονομία αποκαλύπτεται μέσα από την εκ του μη όντος Δημιουργία του κόσμου, στην κατ' εικόνα και ομοίωση δημιουργία του ανθρώπου και το μυστήριο της Θείας Ενανθρωπήσεως. Οι τρεις αυτοί σταθμοί της Θείας Οικονομίας αποτελούν και τις αφετηρίες της ορθόδοξης ανθρωπολογίας. Σημαντικές επίσης έννοιες, που συνεξετάζονται με τη ορθόδοξη ανθρωπολογία αποτελούν η πτώση, η αμαρτία και οι αλλαγές στο ανθρώπινο γένος, τις οποίες επέφεραν. Η ορθόδοξη ανθρωπολογία έχει έντονο δογματικό και θεολογικό περιεχόμενο. Συνδέεται στενά με τα τρία βασικά δόγματα της Εκκλησίας: Το Τριαδικό, το Χριστολογικό και το περί Αγίου Πνεύματος. Επίσης έχει εξ αρχής σωτηριολογικό περιεχόμενο. Δομείται με σκοπό την σωτηρία του ανθρώπου, δηλαδή την εσχατολογική του ακεραιότητα και τελειότητα, η οποία συμπίπτει με

τη Θέωση, το καθ' Ομοίωσιν και τον Αγιασμό.

Η έννοια της δημιουργίας του ανθρώπου «κατ' εικόνα Θεού» (Γεν. 5:1) στην ορθόδοξη (ανατολική) θεολογία διαφέρει σημαντικά από την αντίστοιχη δυτική προσέγγιση. Σύμφωνα με τον αρχιεπίσκοπο Τιράνων Αναστάσιο, η δυτική θεολογική σκέψη τονίζει περισσότερο «τον νου, τη νόηση και τη θέληση» ως χαρακτηριστικά της θείας εικόνας. Διαμετρικά αντίθετα κινούμενη η ανατολική θεολογική παράδοση βλέπει στη θεία εικόνα την ελευθερία και την αγάπη, τα στοιχεία, που συνέχουν την Τριαδική κοινωνία των προσώπων. [8] «Η αγάπη και η ελευθερία συνιστούν τις δύο όψεις του ίδιου θεϊκού δώρου, που το περιεχόμενό τους βρίσκεται στην 'κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν Θεού' δημιουργία του».[9] Ο Θεός που είναι Αγάπη και Ελευθερία χαρίζει στον άνθρωπο την ύπαρξη ως αγάπη και ελευθερία. Εξαρτάται από τον άνθρωπο αν θα αποδεχτεί τη δωρεά του Θεού και να φτάσει στον τελικό προορισμό του που είναι «να υψωθεί από το επίπεδο του κτίσματος στο χώρο της ζωής του Θεού».[10]

Σκοπός του «κατ' εικόνα» είναι το «καθ' ομοίωσιν» Αυτού (Ιακ. 3:9), η δυνατότητα της «θέωσης» του ανθρώπου. Η αστοχία της «πτώσης» οδήγησε τον άνθρωπο μακριά από τον σκοπό του. Ο άνθρωπος με το προπατορικό αμάρτημα το οποίο προκάλεσε τη διάσπαση του νου και της καρδιάς (του κέντρου της ανθρώπινης ύπαρξης), απώλεσε τη δυνατότητα γνώσης του Θεού. Για την ανάκτηση της ικανότητας της γνώσης του Θεού απαιτείται η επανένωση του διασπασμένου ανθρώπου η οποία επιτυγχάνεται με τη μετάνοια και την κάθαρση από τα πάθη του [11]. Παρά ταύτα ο άνθρωπος και με την πτώση του αποδεικνύει την ελευθερία με την οποία έχει προικισθεί από το Θεό της Αγάπης.

[1] Νίκου Α. Ματσούκα, *Δογματική και Συμβολική Θεολογία Γ*, εκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2005, σ.25

[2] Ο.π.

[3] Ο.π., σ.26

[4] Ο.π., σ.31

[5] Σταύρου Γιαγκάζογλου, «Ο διάλογος θεολογίας και πολιτισμού βασική συνιστώσα της σύγχρονης θρησκευτικής αγωγής και παιδείας»,

<http://www.pi->

[schools.gr/lessons/religious/analekta/dialogos_theologias_politismou.doc](http://www.pi-schools.gr/lessons/religious/analekta/dialogos_theologias_politismou.doc)

(ανάκτηση 4/4/2013)

[6] Η δογματική της Εκκλησίας δεν είναι δυνατό να περικλείει τη γνώση για τον απερινόητο Θεό.

[7] Ιωάννου Δαμασκηνού, «Έκθεσις ακριβής της ορθοδόξου πίστεως»,
http://users.uoa.gr/~nektar/orthodoxy/paterikon/iwannhs_damaskhnos_ekdosis_akribhs.
(ανάκτηση 3/3/2013)

[8] Αναστάσιος, ό.π., σ.79

[9] Κώστας Γρηγοριάδης, «Ο υπαρξιακός χαρακτήρας της αλλοτριώσεως του ανθρώπου στον άγ. Ιωάννη τον Χρυσόστομο». Σύναξη 59 (1996), σ.36

[10] Ό.π., σ.35

[11] Νικόλαος Γ. Κόιος, Θεολογία και εμπειρία κατά τον Γέροντα Σωφρόνιο (1896-1993), εκδ. Ιερά Μεγίστη Μονή Βατοπαιδίου, 2007, σ.48

<http://bit.ly/1vklG6R>